

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

รายงานการประชุม

คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

ครั้งที่ ๖/๒๕๖๐

วันพฤหัสบดีที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกิจการยุติธรรม ๑ (JA1) ชั้น ๙ อาคารรัฐประศาสนภักดี
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

.....

ผู้มาประชุม

๑. ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	ประธานอนุกรรมการ
๒. ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
นางสาวนรชนันท์ ตั้งตรงจิตต์	อนุกรรมการ
๓. ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง
นายบรรยาย นาคยศ	อนุกรรมการ
๔. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
นายกฤษฎา บุญยสมิต	อนุกรรมการ
๕. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
พันตำรวจเอก สุรพงศ์ เปล่งขำ	อนุกรรมการ
๖. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ
นายพนม แฝงฤทธิ์	อนุกรรมการ
๗. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
นางสาวอุไร เชื้อเย็น	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นางสาวโสมนัส เจือศรีกุล	อนุกรรมการ
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
นางศิริสา ไชยหมาน	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
นายวัลลภ นาคบัว	อนุกรรมการ
๑๑. นางอุษา จันทพลอย บุญเปี่ยม	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสุวดี ไทลพึ่งทอง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นางสาวสุภัทรา ปากสิทธิ์ วโรตม์สิขิตติ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/ผู้ไม่มา...

ผู้ไม่มาประชุม

๑. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	ติตราชการ
๒. นายเดชา สังขวรรณ	ติตราชการ
๓. นางสาวสิริพร พิทยโสภณ	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ผศ.ดร.สุชาดา ทวีสิทธิ์	คณะที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
๒. ดร.ชเนตตี ทินนาม	คณะที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
๓. นางสาวรัตนา ด้วยดี	คณะที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
๔. นางสาวชุตินมณฑน์ วรเชษฐบัญชา	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
๕. นางสาวกัลยา ถ้ำทอง	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๖. นางสาวสวธา สงเพชร	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๗. นายนพภูฏ บรณมาศ	สำนักงานกิจการยุติธรรม

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
 ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าวันนี้มีผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมที่ได้รับแต่งตั้ง
 มาเข้าร่วมประชุมใหม่ ได้แก่ นางสาวนธนันท์ ตั้งตรงจิตต์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
 ระพีพัฒนศักดิ์ นอกจากนี้ฝ่ายเลขานุการฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าในการประชุมครั้งนี้ มีคณะที่
 ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา ทวีสิทธิ์ ดร.ชเนตตี ทินนาม และ
 นางสาวรัตนา ด้วยดี เข้าร่วมประชุมด้วยเพื่อชี้แจงรายละเอียดผลการทบทวนและกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางการ
 วิจัยด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในวาระเพื่อพิจารณา

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม
 ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ
 ๓.๑ สถานการณ์งานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน
 ฝ่ายเลขานุการฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าตามที่คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริม
 การวิจัยในกระบวนการยุติธรรมมีมติในการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม
 ๒๕๖๐ กำหนดกรอบแนวคิดเป้าหมาย/ทิศทางการวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมแบ่งเป็น ๔
 ประเด็น เพื่อให้การพัฒนางานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหา สถานการณ์
 และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงสอดคล้องกับทิศทางนโยบายการบริหารประเทศ นั้น

/ทั้งนี้...

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบข้อมูลการจัดทำงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาและสอดคล้องกับกรอบแนวคิด/ทิศทางการวิจัยดังกล่าว ฝ่ายเลขานุการฯ จึงได้ทบทวนสถานการณ์งานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมระหว่างปี ๒๕๕๐ – ๒๕๖๐ (Justice Research Review-JR2) จากฐานข้อมูลงานวิจัยของประเทศไทย ๓ ฐาน ประกอบด้วย ๑) Justice Knowledge Base ฐานความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมจัดทำโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม ๒) ThaiLis (Thai Library Integrated System) โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ ๓) TNRR (Thai National Research Repository) คลังข้อมูลงานวิจัยไทย จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปรากฏมีผลงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาจำนวน ๓๙๔ เรื่อง สอดคล้องตามเป้าหมาย/ทิศทางการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งใน ๙ ประเด็น โดยอธิบายจำแนกสาระสำคัญแบ่งตามแต่ละประเด็นให้ที่ประชุมรับทราบ (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารประกอบการประชุมวาระที่ ๓)

ประเด็นอภิปราย

๑. ประธานอนุกรรมการเห็นควรให้มีการรวบรวมเนื้อหางานวิจัยทั้งหมดที่ได้ประมวลผลไว้ในฐานข้อมูลเดียวกันโดยอาจจะทำ weblink เพื่อเชื่อมฐานข้อมูลงานวิจัยต่างๆ ไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลายหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมนอกเหนือจากกระทรวงยุติธรรมรวมถึงหน่วยงานภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นสถาบันวิจัยได้มีการจัดทำงานวิจัยขององค์กรไว้ด้วยซึ่งมีประเด็นต่างๆ ที่เป็นผลสรุปจากงานวิจัยที่น่าสนใจ เช่น สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice-TIJ) Amsterdam Institute for Humanities Research (AIHR) เป็นต้น ในการนี้ ควรจะได้มีการประสานเพื่อขอรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัยของหน่วยงานดังกล่าวไว้เป็นฐานข้อมูลงานวิจัยด้วย ทั้งนี้อาจกำหนดเลือกเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากหน่วยงานเฉพาะด้านที่มีการจัดทำวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมก่อน

๒. ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ชี้แจงว่าฐานข้อมูลงานวิจัย TNRR มีหน่วยงานที่ร่วมเผยแพร่ผลงานวิจัยประมาณ ๘๐ หน่วยงาน ซึ่ง link ข้อมูลงานวิจัยอาจจะไม่มีทั้งหมดในทุกงานวิจัยที่ได้ระบุไว้ อย่างไรก็ตาม วช. มีการจัดทำระบบบริหารจัดการงานวิจัย หรือ NRMS (National Research Management System) ซึ่งจะสามารถทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานวิจัยได้ทั้งกระบวนการก่อน ระหว่าง และหลังงานวิจัยแล้วเสร็จ ซึ่งสามารถจะสำรวจประเด็นเกี่ยวกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

๓. เลขานุการฯ เห็นชอบด้วยว่าในระยะต่อไปควรที่จะได้มีการศึกษาและประมวลผลข้อมูลจากงานวิจัยที่รวบรวมไว้ว่ามีการนำไปใช้ประโยชน์ในประเด็นใดได้อย่างแท้จริงบ้าง รวมถึงวิธีการศึกษาวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ในการศึกษาแต่ละฉบับว่ามีวิธีการศึกษาวิจัยอย่างไร ซึ่งประเด็นนี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาในเนื้อหางานวิจัยทั้งหมด เพื่อสังเคราะห์ประเด็นต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน

๔. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ชี้แจงว่าผลงานวิจัยของสำนักงานอัยการสูงสุดยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงผลงานวิจัยในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือยังเผยแพร่ผลงานวิจัยในลักษณะรูปเล่มเอกสาร นอกจากนี้ ให้ข้อเสนอแนะว่าผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และศูนย์วิจัยและพัฒนากฎหมายจากสถาบันต่างๆ ในประเทศ เช่น สถาบันพระปกเกล้า รวมถึงผลงานศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆด้านการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง ในกระทรวงยุติธรรม สามารถนำมาพิจารณาเป็นผลการศึกษาวิจัยและรวบรวมไว้เป็นฐานข้อมูลได้เช่นกัน นอกจากนี้เสนอแนะว่าอาจทำการประสานโดยมีหนังสือไปยังผู้บริหารจัดการความรู้(Chief Knowledge Officer : CKO) ของหน่วยงานต่างๆ ใน

ภาครัฐซึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบระบบการจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge management) เพื่อขอเชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมได้อีกช่องทางหนึ่ง

๕. นายวัลลภ นาคบัว ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม เห็นด้วยกับที่ประชุมว่าควรมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมของประเทศ โดยจะต้องทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่จัดทำงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมและขอเชื่อมฐานข้อมูลเพื่อการเข้าถึงเนื้อหางานวิจัยฉบับเต็ม (full text) ทั้งในรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

๖. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ชี้แจงว่ากองวิจัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการจัดทำ link website ฐานข้อมูลงานวิจัยไว้ด้วยอยู่แล้ว ฝ่ายเลขานุการฯ สามารถทำหนังสือประสานขอข้อมูลเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูลได้ ซึ่งในขั้นนี้ทางกองวิจัย สามารถจำแนกหัวข้องานวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ได้

มติที่ประชุม รับทราบสถานการณ์งานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ พิจารณาแนวทางการเชื่อมโยงฐานข้อมูลงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมของประเทศ เพื่อให้มีฐานข้อมูลกลางเชื่อมข้อมูลงานวิจัยขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

- การทบทวนและกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางการวิจัยด้านการพัฒนา

กระบวนการยุติธรรม

ฝ่ายเลขานุการฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าตามมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรมครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบให้มีผู้เชี่ยวชาญดำเนินการทบทวนและกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางการวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เห็นควรให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการสำรวจข้อมูลจากทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนให้ครบถ้วนรอบด้านยิ่งขึ้น และนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาต่อไปนั้น

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ทวีสิทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๘ เดือน มีกำหนดแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม ๒๕๖๑ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินงานงวดที่ ๒ ในการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.สุชาดาฯ ได้นำเสนอผลการสำรวจและทบทวนสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเพิ่มเติมและได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่มีการดำเนินการไปแล้วและประเด็นที่ยังคงเป็นช่องว่างเพื่อเร่งดำเนินการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในด้านต่างๆ ผ่านรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม พร้อมยก (ร่าง) ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ ในเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการรับฟังความคิดเห็น โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เป้าหมาย (Goal) วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม ดังนี้

- วิสัยทัศน์ (Vision)

“มุ่งใช้งานวิจัยและนวัตกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมเป็นฐานเพื่อยุติความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม”

/เป้าหมาย...

● เป้าหมาย (Goal)

“สร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้พัฒนากระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และความยุติธรรมอย่างถ้วนหน้า ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ”

● วัตถุประสงค์

๑. ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยเชิงพัฒนาการปฏิบัติงานของหน่วยงานอำนวยความสะดวก และการวิจัยเชิงพัฒนาระบบยุติธรรมทางเลือก โดยใช้วิธีวิทยาและรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย
๒. ส่งเสริมการวิจัยเชิงบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ เป็นต้น
๓. ส่งเสริมงานวิจัยที่เน้นการสร้างนวัตกรรม (อาทิ กฎหมาย เครื่องมือ กลไกและระบบการบริการ) เพื่อเพิ่มการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง
๔. ส่งเสริมการผลิตวิจัยเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์กฎหมาย นโยบาย กฎเกณฑ์ กติกา และมาตรการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากล และ/หรือยังก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประชากรด้อยโอกาส และประชากรกลุ่มเฉพาะ
๕. ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม
๖. ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและบริการด้านกฎหมายของประชาชน
๗. ส่งเสริมงานวิจัยที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบูรณาการกระบวนการยุติธรรม
๘. สนับสนุนการบริหารการให้ทุนวิจัย และขับเคลื่อนองค์ความรู้จากงานวิจัยสู่การนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

● ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย ๕ ด้าน ดังนี้
ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สนับสนุนการวิจัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สนับสนุนงานวิจัยเพื่อปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม และการพัฒนากลไกเฝ้าระวังความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบริหารจัดการงานวิจัยและการนำงานวิจัยมาขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

ประเด็นอภิปราย

๑. ประธานอนุกรรมการเห็นควรให้มีการเพิ่มประเด็นการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

(๑) การสร้างและพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรม

(๒) การสร้างวัฒนธรรมการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย (Culture of Lawfulness)

(๓) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพทนายความ เช่น การทบทวนหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพทนายความ เนื่องจากปัจจุบันสภาพปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความยังคงมีประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง

(๔) การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมของ NGO ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก NGO จะมีบทบาทค่อนข้างมากในเรื่องต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับระบบการให้ประกันตัว เป็นต้น

(๕) ความเป็นเอกภาพ การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา เน้นการทำ action research ร่วมกัน

(๖) การศึกษาค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (cost benefit) ในการดำเนินงานตามขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อศึกษาถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อต้องเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป โดยพิจารณาว่าเมื่อฟ้องคดีไปแล้วประโยชน์ที่จะได้รับกับกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินคดีมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ซึ่งกรณีนี้อาจจะคำนึงถึงกลไกต่างๆ ที่จะช่วยลดภาระ เช่น อัยการจะมีการสั่งไม่ฟ้องคดีในคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม หรือ ระบบโนตารีพบลีก ที่จะมาช่วยลดทอนคดีขึ้นสู่ศาลได้อีกทางหนึ่ง เป็นต้น

(๗) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยอาจประเมินผลวิธีการลงโทษที่ผ่านมาว่าสามารถแก้ไขปัญหาดังจริงหรือไม่ โดยพิจารณาจากผู้ต้องขังและอัตราการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งกรณีนี้สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนในระบบกระบวนการยุติธรรม โดยใช้เลข ๑๓ หลัก ในการลิ้งค์ระบบฐานข้อมูลของกระบวนการยุติธรรม ควรมีกลไกและการบูรณาการอย่างไร เช่น เชื่อมข้อมูลเลข ๑๓ หลักระหว่างระบบในกระบวนการยุติธรรมกับชั้นพนักงานสอบสวน เป็นต้น จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้หรือไม่

๒. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นว่าประเด็นการทบทวนสภาพปัญหาทางานวิจัยและช่องว่างที่เกิดขึ้นยังคงขาดในเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการพัฒนาองค์กรในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ยังไม่ได้มีการทบทวนปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่ชัดเจนเท่าใดนัก

๓. ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม เห็นควรให้มีการเพิ่มเติมประเด็นการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

(๑) การทำงานและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เน้นการบูรณาการระบบ การสื่อสารกันภายในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม

(๒) ปัญหาเรื่องระบบอุปถัมภ์ในองค์กร ที่ส่งผลให้การพัฒนาองค์กรในกระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพ

(๓) การจัดการคดีกรณีที่มีผู้เสียหายร่วมกัน หรือการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เช่น การถูกหลอกเป็นกลุ่ม เป็นต้น

(๔) วิธีการดำเนินคดีในกรณีคดีรับผิดแทน เช่น พ่อแม่รับผิดแทนลูก คนรู้จักรับผิดแทนกัน เป็นต้น

(๕) การสร้างมาตรฐานระยะเวลาในการดำเนินคดี (Timeline standard) ของแต่ละองค์กร

๔. ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง เห็นว่าประเด็นการใช้อำนาจของรัฐอกระเบียบหรือคำสั่งทางปกครองอย่างไม่เป็นธรรม ยังคงเป็นช่องว่างที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองซึ่งยังไม่มีระบุไว้จึงควรเพิ่มเติมประเด็นให้ครอบคลุมไว้ด้วย

๕. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ชี้แจงว่าร่างยุทธศาสตร์การวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมควรจะต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์อื่นๆ ที่เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (ร่าง) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) นโยบายของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ประเด็นการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถสอดคล้องประสานกันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สำหรับการพิจารณาประเด็นหัวข้อการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) เรื่องการจัดการและดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีอาญา ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญและส่งผลกระทบต่อประชาชน เช่น ผู้เสียหายที่เป็นกลุ่มถูกหลอก กรณีแชร์ลูกโซ่ เป็นต้น

(๒) การดำเนินคดีที่ผิดมรรยาทของทนายความ การควบคุมมรรยาททนายความในคดีต่างๆ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน

(๓) ประเด็นในเรื่องการใช้เลข ๑๓ หลักมาอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย เพื่อนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ในขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตามในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จะเน้นพิจารณาในเรื่องการปรับสมดุลและการบริหารจัดการภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนซึ่งควรนำมาพิจารณาเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

๖. ผู้แทนสำนักงานประมาณ เห็นว่าร่างยุทธศาสตร์ฯ ที่ได้นำเสนอนั้นค่อนข้างสอดคล้องกับแผนงานปฏิรูปกฎหมายกระบวนการยุติธรรมอยู่ด้วยแล้ว ซึ่งสามารถนำมาใช้พิจารณาเพื่อการจัดสรรงบประมาณการวิจัยได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากช่องว่างที่พบจากการทบทวนสภาพปัญหาการวิจัยในกระบวนการยุติธรรมแล้วจะเห็นว่าประเด็นศึกษาเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม เช่น กรณีแพะ กลุ่มเปราะบาง และการชดเชยค่าเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของแผนงานปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทำให้มีแนวโน้มที่จะได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำงานวิจัยได้

๗. ผู้แทนสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มีความเห็นในประเด็น ดังนี้

(๑) วิสัยทัศน์ของร่างยุทธศาสตร์ฯ กำหนดประเด็นเกี่ยวกับการนำงานวิจัยและนวัตกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญ ทั้งนี้จึงมีข้อห่วงใยในการสร้าง และการปลูกฝังให้มีการใช้นวัตกรรมได้อย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งกรณีนี้ในบางยุทธศาสตร์อาจจะยังไม่ตอบโจทย์ตามวิสัยทัศน์ได้อย่างครบถ้วน

(๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เรื่องสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม และการพัฒนาโลกเฝ้าระวังความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม ในประเด็นนี้จะหมายถึงความรวมถึงการป้องกันอาชญากรรม (crime prevention) และการสร้างสังคมเคารพกติกา (culture of lawfulness) หรือไม่ ซึ่งทั้งสองประเด็นหลักนี้ควรจะต้องมีกำหนดไว้ในประเด็นการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อที่จะถอดบทเรียนจากแนวปฏิบัติที่ดีจากชุมชนต้นแบบ (best practice) ที่มีอยู่ในประเทศเพื่อมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาการป้องกันอาชญากรรมและการสร้างสังคมเคารพกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

/ (๓) ยุทธศาสตร์...

(๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๕ เรื่องการบริหารจัดการงานวิจัยและการนำงานวิจัยมาขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ควรเพิ่มเติมและมุ่งเน้นในประเด็นการยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็นหรือกฎหมายล้าสมัย

๘. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่าควรจะเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร และการปฏิรูปองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรจะกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะเข้ามารับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน

๙. นายวัลลภ นาคบัว ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม เห็นว่าร่างยุทธศาสตร์การวิจัยฯ จะต้องเป็นแผนที่สอดคล้องตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนหลักที่สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้วยอยู่แล้ว ฉะนั้นในประเด็นความสอดคล้องตามนโยบายและแผนระดับชาติต่างๆ นั้นจะค่อนข้างสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) บทบาทที่กำหนดไว้ในรายยุทธศาสตร์ ควรจะมุ่งเน้นในเชิงแผนกลยุทธ์ โดยกำหนดประเด็นเฉพาะที่จะต้องดำเนินการที่ชัดเจนมากกว่าการกำหนดหลักการอย่างกว้าง เพื่อให้การวางแผนศึกษาวิจัยสามารถดำเนินการได้

(๒) กรอบในการของบประมาณ จะมีการนำยุทธศาสตร์การวิจัยฯ นี้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งจะได้มีการติดตามผลการทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบและรวบรวมเป็นฐานข้อมูลอย่างเป็นทางการต่อไป

(๓) ในฐานะที่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการให้กับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในการจัดทำยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ ๒ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ประเด็นท้าทายทางสังคม และเมื่อพิจารณาประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในด้านความมั่นคง จะพบว่ามีประเด็นที่นโยบายรัฐบาลและกรอบการวิจัยในระดับประเทศให้ความสำคัญอยู่ ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ๑) การลดความเหลื่อมล้ำ ๒) การป้องกันอาชญากรรม และ ๓) การสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรม (community based justice/community justice) นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยียังถือเป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสำคัญที่จะต้องนำมาพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันไปด้วย

สำหรับบทบาทของสำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ จะดำเนินการรับฟังความคิดเห็นและจัดกลุ่มประเด็นหัวข้องานวิจัยที่สำคัญว่าประกอบด้วยประเด็นใดบ้าง เพื่อที่จะรวบรวมประเด็นหัวข้อสำหรับวางกรอบพื้นฐานด้านงานวิจัยให้ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งจะมุ่งเน้นประเด็นโครงการที่มีลักษณะเป็น quick win คือทำสำเร็จได้ระยะเวลาสั้น และเป็น game changer ที่เป็นเรื่องที่สามารถศึกษาวิจัยแล้วเสร็จสามารถนำมาแก้ไขปัญหได้ในทันที ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นต่างๆ ที่อนุกรรมการได้กล่าวไปข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การจัดระบบเกี่ยวกับเลข ๑๓ หลัก เรื่องการพัฒนาวิชาชีพทนายความเพื่อการช่วยเหลือประชาชน การจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในกระบวนการยุติธรรม (big data) หรือแม้กระทั่งเรื่อง การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (recidivism)

๑๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ทวีสิทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เห็นว่าอาจจะต้องกำหนดประเด็นสำคัญ (priority) ที่เป็นเป้าประสงค์ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ชัดเจน เพื่อที่ทางผู้วิจัยจะได้ดำเนินการกำหนดกรอบประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในรายละเอียดได้ต่อไป

/มติที่ประชุม...

มติที่ประชุม: เห็นชอบการทบทวนและกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางการวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมยุติธรรม ที่นำเสนอโดย ผศ. ดร. สุชาติ ทวีสิทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนำไปสู่การกำหนดร่างยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมประเด็นการทบทวนเนื้อหาและกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยฯ ดังนี้

๑. ควรพิจารณากรอบแนวคิด ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี นโยบายปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของรัฐบาล แนวคิดจาก (ร่าง) ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

๒. ควรกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์การวิจัยฯ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้การพิจารณากำหนดประเด็นการวิจัยสอดคล้องตามเป้าหมายหลักที่กำหนด และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมให้กับประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียม การสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรม (community justice) การสร้างสังคมเคารพกฎหมาย (culture of lawfulness) การป้องกันอาชญากรรม การพัฒนากฎหมายให้ทันสมัย เป็นต้น

ทั้งนี้มอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ ประสานกับผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อปรับปรุงแก้ไขในรายละเอียดการจัดทำยุทธศาสตร์วิจัยฯ ต่อไป

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่นๆ
ไม่มี

เลิกประชุมเวลา ๑๐.๓๐ น.

(นางสุภัทรา ปากสิทธิ์ วโรตม์สิขิตต์)
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้จัดรายงานการประชุม

(นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม
อนุกรรมการและเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม